

Turizmus szakos hallgatók
nyelvtanulási stratégiáinak vizsgálata

PTA 425

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	3
II. Történeti áttekintés.....	3
III. A legismertebb módszerek	6
1. Nyelvtani-fordító módszer	6
2. Direkt módszer	7
3. Olvasztató módszer.....	7
4. Intenzív módszer.....	8
5. Audiolingvális módszer	8
6. Audiovizuális módszer.....	8
7. Kognitív módszer.....	9
8. Tanácskozó módszer.....	9
9. Cselekedtető módszer	9
10. Szuggesztópédia	10
11. Néma módszer.....	10
IV. Az idegennyelv-tanulás folyamata	10
V. Miért tanulunk nyelveket?	11
1. A motiváció	12
2. Az integratív és az instrumentális motiváció	13
3. A külső és a belső motiváció	14
4. Egyéb motivációs tényezők.....	14
VI. Hogyan tanulunk nyelveket?	16
1. A nyelvtanulási stratégiák	17
2. A nyelvtanulási stratégiák csoportosítása	19
VII. Kutatási előzmények.....	22
VIII. Kutatási célok	22
IX. A kérdőív és a célcsoport	23
X. Az eredmények	24
XI. A sikeres nyelvtanuló.....	32
XII. Összegzés.....	34
XIII. Melléklet.....	38

*„Azért tanuljunk nyelveket,
mert a nyelv az egyetlen,
amit rosszul is érdemes tudni.”*
(Lomb Kató)

I. Bevezetés

Korunk európai polgárának egyik jellemzője a többnyelvűség, amely azt jelenti, hogy egy személy az anyanyelvén kívül kettő vagy annál több nyelven beszél, ír, olvas, ért (az is lehetséges, hogy nem azonos szinten). Ma már az általános iskolában is lehetőség nyílik arra, hogy a tanulók két idegen nyelvet sajátítsanak el, később pedig bizonyos szakmák esetében a többnyelvűség alapkövetelménynek számít. Ezzel kell szembenéznük a jövő turisztikai szakembereinek is.

A nyelvtanulás az évezredek során életünk részévé vált. Ma már fel sem merül bennünk az a kérdés: tanuljak-e nyelvet? Hiszen a nyelvtanulás legfontosabb kérdése most már a „hogyan”. Milyen eszközökkel, módszerekkel, stratégiákkal szerezhethetünk használható nyelvtudást? Ez a kérdés indította útjára kutatásomat. Hogyan tanulnak idegen nyelvet egy többnyelvűséget igénylő szektor leendő munkavállalói? Emellett felvetődik a kérdés: „miért”, azaz ki milyen céllal, motivációval vág neki, és folytatja a nyelv(ek) tanulását.

A nyelvtanulási stratégiák vizsgálata az elmúlt száz év során a nyelvészet egyik legnagyobb érdeklődést kiváltó területévé vált a nyelvtanulási motiváció vizsgálata mellett. Így a kutatásom kiegészült azzal a kérdéssel, hogy vajon a szakirodalomban felsorolt nyelvtanulási stratégiák megegyeznek-e a hallgatók által a gyakorlatban alkalmazottakkal?

Munkám elméleti háttereként bemutatom a nyelvtanulás és nyelvtanítás történetének legjelentősebb állomásait és az évszázadok során kialakult legismertebb módszereket, valamint fontosnak tartom kitérni a nyelvtanulási motivációkra, hiszen ha már tisztában vagyunk a „miért”-tel, utána tudjuk csak megtalálni a legmegfelelőbb „hogyan”-t. Ezek után következik az Apáczai Kar 35 turizmus-vendéglátás szakos hallgatója körében végzett kérdőíves vizsgálat eredményeinek bemutatása és értelmezése, grafikonokkal szemléltetve.

II. Történeti áttekintés¹

A nyelvtanulás és a nyelvtanítás története hosszú évezredekre nyúlik vissza. A két fogalom elválaszthatatlan egymástól, ezért fejlődésüket egymással párhuzamosan követhetjük

¹ A történeti áttekintés Bárdos Jenő: Az élő nyelvtanítás-történet c. műve alapján készült.

nyomon. A nyelvtanítás mikéntjére vonatkozó legkorábbi emlékeink egy része a sumér kultúrtörténetből származnak. A sumér területeket meghódító akkádokat sumér tanárok tanították a sumér nyelvre. Ebből az időből származnak a legrégebbi szótárak. A leletekből megtudhatjuk, hogy a nyelvtanítás fő eszköze a memorizálás volt és a tanult anyagokat le is kellett írni, a tanulók munkáját különféle nyelvtani listák segítették. Egyiptomból a tehetséges fiatalokat elküldték a meghódított országokba, ahol a fő céljuk a nyelvelsajátítás volt, ugyanis az egyiptomi uralkodók nem bíztak a tolmácsokban. Ebből az időszakból is találtak számos kétnyelvű táblát.

Az ókori Rómában a gazdagok kiváltságának számított a nyelvtanulás. Az számított művelt embernek, aki a görög alkotások között is járatos volt, ezért a tehetős rómaiak görög tanárokat fogadtak gyermekeik mellé, ún. bilingvis nevelést biztosítva. A nyelvet elsajátítással tanulták, a tananyag egyszerű, elmesélésre alkalmas történeteket, könnyű és célszerű mikrodialógusokat tartalmazott, így a szóbeliségnek elsődleges szerep jutott.

A Római Birodalom bukása után a Frank Birodalom vált az európai kultúra meghatározójává. Ezzel együtt a görög nyelv látszólag feledésbe merült és a latin került a középpontba. A birodalom központja Aachen volt, és az itteni zsinaton mondták ki, hogy a székesegyházakban és kolostorokban iskolákat kell építeni, ahol a későbbiekben a zsoltárokat, írásjeleket és grammatikát tanítanak. Itt kell megemlítenünk a királyi udvarok lovagjait is, akiknél a hét fő erény mellett megjelenik a nyelvtudás, mint követelmény főleg diplomáciai feladatok ellátása céljából.

Elmondható erről a korról, hogy bizonyos fokú nyelvi válság alakult ki. Habár számos helyi nyelv létezett már abban az időben is, mégis egyetlen egy sem volt elég fejlett ahhoz, hogy nemzeti nyelvvé válhasson. Ekkor lett a latinból lingua franca (nemzetközi/közvetítő nyelv), majd különböző folyamatok során vált idegen nyelvvé. Ez lehet a magyarázat arra, miért is jelentett hosszú ideig egyet a latin nyelv tanítása és ez idegennyelv-tanítás. A latint elemzően, fordítással tanították, azonban az anyanyelvek és később a modern nyelvek tanításánál hamar világossá vált, hogy a nyelvek között eltérések vannak. Ez a felfedezés vezetett a nyelvrokonság megfejtéséhez is.

„Az adott nyelv egy adott kultúrában a szóbeli érintkezés eszköze, valamint a művészi és tudományos gondolkodás hordozója. Ezért is válik célkitűzéssé a más kultúrából érkezett számára az elsajátítása.” (Bárdos, 2005:28) A nyelvhez különböző funkciók, célok lettek rendelve. Ilyen funkciók a hasznosság, a gyönyörködtetés és a szakmai fejlődés. A régebbi korokban úgy gondolták a görög volt az a nyelv, amely mindhármat magába foglalta.

A magyarországi nyelvtanulást, nyelvtanítást vizsgálva ki kell emelnünk a XV. századot. A diákok már tankönyvből tanulhattak, mégpedig a híressé vált „Es tu scolaris”-ból, mely a korabeli városi plébániai iskola tananyagrendszerét tartalmazta. A könyv imádságokat tartalmazott, melyek segítségével a diákok a memorizálást és az olvasást tanulhatták. Korán elkezdtek a latin – magyar szópárok tanulását is. A korabeli szótárak egynyelvűek voltak és latin nyelven íródtak, a szavakat betűrendbe sorolták és ellátták őket szinonimákkal, nyelvtani és etimológiai magyarázatokkal. A nyomtatás megjelenésével a könyvcentrikusság a korai századokban is jelen volt.

A középkortól az újkorig számos eljárást, fogást és műveletet fejlesztettek ki, hogy segítsék a nyelvtanulást. Ezek közül több is az alapját képezi az évszázadokkal később kialakult módszereknek. Külön kell választanunk az írás és az olvasás tanítását, ugyanis az olvasás megtanítása rendre megelőzte az írástanítást. Általában azokat a diákokat tanították meg írni, akik valamennyire már tudtak olvasni. Az olvasástanítás első lépése a betűk felismerése és azonosítása volt, amely a sillabizáló olvasás alapjának számít. Ezután következett az utánzáson alapuló hangos olvasás, mely kiemelte az olyan fontos elemeket, mint a hangsúly és a dallam. Mindemellett a hangos olvastatás a szép kiejtés elsajátításának egy tudatos eszköze is volt. A kiejtés szoros kapcsolatban állt a helyesírással és ez számos vita alapját képezte a későbbi korokban. A rómaiak szabálya így szólt: ha nincs más szokás, úgy írjuk, ahogy ejtjük. Viszont a helyesírás problémát jelent azon nyelvek esetében, melyeknél a kiejtés sokkal jobban eltér az írásmódtól (pl. angol, francia, orosz).

Az írástanítás legegyszerűbb technikája a másolás volt, amely nem kijelölt leckék leírását, hanem híres emberek mondásainak összegyűjtését jelentette. Ezt követte az utánzás (szintén híres szerzőké), amely a stílusérzékét fejlesztette. A jellegzetességek és a szóhasználat imitációját várták el a diákoktól. A perifrázis (variálás, átírás) szintén kedvelt írásbeli technikának számított, a római korban azonban nem volt nagy becsülete. Az írástanítás legmagasabb foka a szabad fogalmazás volt, amely nem csak prózaírást, hanem verscsinálást is jelentett.

A beszédtanítás elsődlegessége megkérdőjelezhetetlen volt. Egyik legismertebb technikája a kérdés – felelet, valamint a görög filozófusoktól eredeztetett dialógus. Ezen eljárások alapja a memoriter volt, amelyből a beszédben később aktíválható mondatmodellek származtak. A modern nyelvtanítás egyik jellemző fogásává vált a cselekvéssor, amely a beszédet tanító nyelvkönyvek kedvelt technikája volt (pl. egy fiú felkel, felöltözik, iskolába megy stb.). A beszéd tökéletesítését sokan nem a megtanulásban, hanem az elsajátításban

látták. Montaigne például úgy gondolta, hogy a nyelvet a legjobb a helyszínen elsajátítani az adott országra jellemző szokásokkal, életmóddal, kultúrával és környezetismerettel együtt. Locke angol filozófus szerint pedig az idegen nyelvet „bele kell beszélni” a gyerekekbe és a nyelvtant csak akkor szabad tanítani, ha a nyelvet valamennyire már megtanulta.

Ebben a korban fontos szerepet kapott még az orthographiae, vagyis a szó tudománya. Nem csak a helyes betűzéssel, hanem a szóhasználattal és az etimológiával is foglalkoztak.

Láthattuk, hogy a nyelvtanulás és a nyelvtanítás már évezredekkel ezelőtt is jelentős szerepet játszott az emberek életében. Segítségükkel maradtak fenn több civilizáció emlékei és itt találhatók meg a modern nyelvoktatás alapjai is. Ahogy már az olvasás-, írás- és beszédtanítás bemutatásánál is megemlítettük, a későbbi nyelvtanulási és nyelvtanítási módszerek őseit ezek az eljárások és technikák jelentik. Nézzük meg most közelebbről a nyelvtanítás történetének legismertebb módszereit.

III. A legismertebb módszerek²

1. Nyelvtani-fordító módszer

A nyelvtani-fordító módszer a nyelvtanítás történetének legtöbbet támadott módszere. A XVIII. század végén keletkezett és a XIX. század első harmadában vált egyeduralkodóvá. Több elnevezéssel is illették már: hagyományos vagy klasszikus módszer, de nevezték már porosz módszernek is. Miért is kapta ezt a láthatóan „gúnyos” elnevezést? Mert a nyelv elemzése formálissá válik. A nyelvtanároknak a korrektség, a ragozás, a nyelvi szerkezetek fontosabbá válnak, mint a folyamatos beszéd. Az elsajátítás biflázás és mnemotechnikai trükkök segítségével történik. A begyakorlás fő formája pedig a kétirányú fordítás, amellyel bebizonyosodott, hogy a szótárhasználat nem feltétlenül megbízható a jelentés átadásánál.

Ez a módszer sosem vállalta, hogy beszédet tanít, hiszen nem a nyelvet tanította, hanem a nyelvről tanított. A módszer célkitűzései a következők voltak: olvasástanítás szótár segítségével; nyelvtanulás a fordítás, mint technika segítségével. A nyelvtani tudatosság segítségével megtanít írni mindkét nyelven és megtanít egy mentális figyelem betartására. A módszer tankönyve inkább a mondatokra fókuszál. („A kereskedő a kertész fiával úszik, de a hollandnak van szép fegyvere.”)

² A módszerek bemutatása Bárdos Jenő: Az élő nyelvtanítás-történet c. könyve alapján készült.

Már jóval a módszer kialakulása előtt is felhívták a figyelmet a nyelvtannal kapcsolatos problémákra. Quintilianus szerint vannak a nyelvtannak olyan részei, amelyet nem érdemes tanítani. Comenius pedig a tanárokhoz szól: a tanár ne annyit tanítson a nyelvtanból, amennyit ő tud, hanem amennyit a diák képes felfogni.

2. Direkt módszer

A nyelvtani-fordító módszer ellentétéként, gyökeres változást hozva jött létre a direkt módszer. Naturális vagy természetes módszernek is nevezik. A beszélt nyelv fontosságát emeli ki, hiszen a gyermek is először hallja az anyanyelvet, utána kezd el beszélni. A nyelvet tanuló közvetlenül a célnyelvvel kerül kapcsolatba. Az anyanyelvet és a fordítást teljesen kizárják az oktatásból és ellenzi a szólisták bemagolását.

A módszer egyik legismertebb képviselője Berlitz. Legsikeresebb tankönyvei kezdőkhöz szólnak. A kurzus elején tilos a fordítás vagy a nyelvtani magyarázat. Berlitz szerint a nyelvtanár csak anyanyelvi beszélő lehet, a nyelvtanárnak az anyanyelvű országban kell elsajátítania a kiejtést. Az írás vagy az ábécé legfeljebb csak a tizedik lecke után következhet. A módszerhez kapcsolódó szintén jelentős mű az Ogden-Richards-féle Basic English, amely 850 szót és 16 igét tanított meg.

3. Olvasztató módszer

Felvetődik a szókincs limitálásának fontossága, amelyet az előző két módszer egyáltalán nem vett figyelembe. Jellemzői, hogy elég a nyelvtani szerkezetek felismerése, illetve kérdéseket tesznek fel a szöveg előtt és után. Ott ahol nincs lehetőség arra, hogy a nyelvet tanulók a célnyelvi kultúrában elmélyedjenek, a célnyelv használóival beszélgessenek, a szókincs fejlesztésének, megerősítésének és megtartásának szinte egyedüli módja az olvasás. Azonban olyan lényeges olvasási formákat, mint az információ lokalizálása a szövegben vagy a lényeges pontok kiemelése a szövegből, egyáltalán nem alkalmaztak. A nyelvtanulási folyamatot leszűkíti egy területre, az olvasásra, a másik háromhoz (beszéd, írás, hallás) nem nyújt segítséget.

Mindemellett a módszernek nagy hatása van a XXI. századi nyelvoktatásra is. Ma már szinte nem létezik olyan nyelvkönyv-kiadó, amely ne rendelkezne egyszerűsített olvasmányokkal a nyelvtanulók számára.

4. Intenzív módszer

A 2. világháború a nyelvtanulás és a nyelvtanítás területén is nagy változásokat hozott. A katonáknak rövid idő alatt, intenzív munkával kellett elérniük egy minimum szintet. A nyelvtanulás folyamatának főbb pontjai az utánzás, az ismétlés, a fordítás, a rotáció, a folyamatos ismétlés és a dialógusgyakorlás voltak. Egy-egy csoport hat hétig tanult heti 10 órában. A minimumszintre törekvő tananyag maximális szintű automatizáltsága volt a cél és ehhez páratlan intenzitású beszédgyakorlat-sorokat kellett létrehozni. Minimális vagy majdnem semennyi volt a nyelvtan szerepe. Viszont a tanítás megosztottsága és a csapatmunka megjelenése új, pszichológiai helyzetet teremtett.

5. Audiolingvális módszer

Az audiolingvális módszer kialakulása a negyvenes, ötvenes évekre tehető. A beszédet tekinti elsődlegesnek, amelyben a hangok kézzelfoghatóak, megvizsgálhatóak. Itt is megjelenik az a felismerés, hogy a nyelv célja a kommunikáció. Sikerét az 1950-es években megjelent magnetofonnak és a 60-as években megjelent nyelvi laboroknak köszönheti. A módszer célja az volt, hogy minél hamarabb kialakítsa a célnyelv artikulációs bázisát. A bevezetés ún. drillek segítségével történt. A legegyszerűbb drill az egyszerű ismétlés, amely az adott szöveg, példamondat vagy dialógus változtatás nélküli ismétlését jelenti. A tényleges drillek olyan nyelvtani gyakorlatokból állnak, amelyeket már lehet változtatni (kiegészítés, behelyettesítés, átalakítás). Így a nyelvi anyagot társalgásokban vagy párbeszédekben igyekszik bemutatni. Viszont a diákoknak gyakran kellett az életben nem előforduló társalgásokat memorizálni. A módszer a nyelvtant nem hangsúlyozza, de nem is tiltja a magyarázatot. Óriási előnye a mondatközpontú megközelítés volt, hátránya pedig, hogy egy nyelvi kódrendszer ismerete nem jelenti azt, hogy a diák a nyelvhasználattal is boldogul. (1964-ben Kanadában még működött a telefonos nyelvtanítás: egy központi szám felhívásával fejhallgatón keresztül lehetett nyelvet tanulni.)

6. Audiovizuális módszer

A módszer már a 30-as években megjelent, ugyanis a Disney-stúdiókban rajzfilm készült a Basic English-hez. Ténylegesen viszont csak a 60-as években alkalmazzák a képi

szemléltetést, mint a kontextusteremtés legfőbb eszközét. Kezdetben leginkább diaképeket, majd a filmet használták fel szemléltetésre. A módszer képlete nagyon egyszerű: hang + kép = szituáció. A nyelvtani magyarázatot nem tartja fontosnak, az írást és az olvasást pedig jócskán elhanyagolja. A módszerrel kapcsolatban felvetődött egy kérdés: milyenek legyenek a dián vagy a filmen látható rajzok? Végül arra jutottak, mint a legtöbb valós szituációban, itt sem árt a humor némi meglepetéssel karöltve, a vetített képnek vagy filmnek legyen egyszerre szórakoztató és oktató jellege.

7. Kognitív módszer

A módszerre erősen hatottak a XX. században kialakult nyelvszemléletek. Azt feltételezi, hogy helyes szabályok segítségével véges számú nyelvi elemből végtelen számú helyes mondat képezhető. A diák feladata az, hogy tudatos módszerekkel, intelligens megfigyeléssel, hipotézisek felállításával megkeresse ezeket a szabályokat. A nyelvtanulás folyamata során a hibát nem kerülendőnek, hanem szükségszerűnek tartja. Megerősítik azt a gondolatot, hogy egy idegen nyelv megtanulása azt jelenti, hogy meg kell tanulni azon a nyelven gondolkodni.

Pszichologizáló módszerek

A pszichologizáló módszerek a teljes személyiséget veszik figyelembe, iskolai vagy tömeges alkalmazásuk szinte elképzelhetetlen.

8. Tanácskozó módszer

Szóbeli fordítást tanító módszer. Közösségi módszernek is nevezik, ahol a cél a biztonságérzet növelése, a valahova tartozás érzésének megerősítése, így a kommunikáció igénye egyre erősebb a csoporton belül. Az egész személyiséget érintő autonóm tanulás. A tanár nem javít, legfeljebb ismételi, a tanulás során semlegesen viselkedik.

9. Cselekedtető módszer

Az összefüggés feltárása az izommunka és a memória között – az aktivitást a tényleges fizikai cselekvéssel azonosítja. A módszer a nyelvtanulás kezdeti szakaszát veszi célba. A

tananyag jelentésközpontú, csak minimális nyelvtant alkalmaz. A folyamatban a tanár is résztvevő, aki erős kontrollt gyakorol.

10. Szuggesztópédia

A tanulás ideje alatt fontos, hogy a tudat mentes legyen minden zavaró törmeléktől. Első lépés a gátlások lebontása, minden tanuló egy új személyiséget kap. A tanulás körülményei legyenek olyanok, amelyek tényleges relaxációhoz vezetnek, a helyiség kellemesen bútorozott, ízlésesen díszített, klasszikus zene szól. Ezzel teremtik meg a tudatos és tudat alatti tanulás feltételeit – erős tanári kontroll alatt. A tananyag 10 darab 1200 szavas párbeszédből áll, amihez tartozik egy szövegkönyv a társalgásokról.

11. Néma módszer

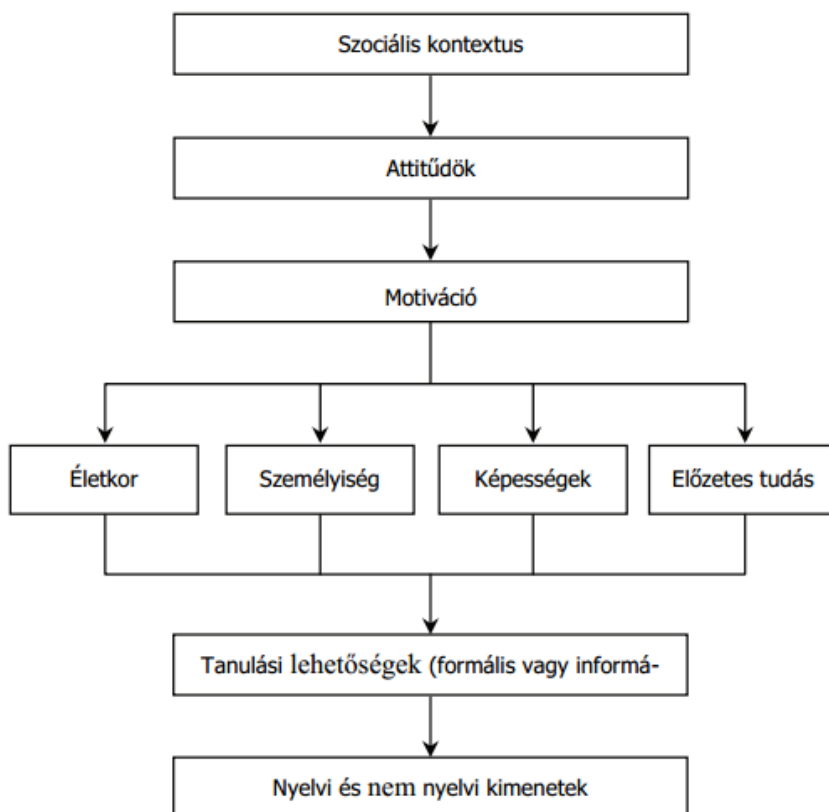
A tanítás alárendelt folyamat a tanuláshoz képest. A hibák fontosak és szükségesek – mi az, amit még tisztázni kell. Az új nyelvi elemeket logikai úton vezeti be a tanár, miközben a diákok kísérleteznek (Cuisenaire-féle rudacskák, Fidel-táblák, szótáblázatok).

IV. Az idegennyelv-tanulás folyamata

Az előző fejezetekben visszatekintettünk a nyelvtanítás és nyelvtanulás múltjára, valamint megismertünk néhány meghatározó módszert. Most következzen néhány szó magáról az idegen nyelv elsajátításának folyamatáról, melyek azok a tényezők, amelyek hatással vannak a nyelvtanulásra. Spolsky (1989) idegennyelv-tanulás modellje alapján készítette el Sominé Hrebik Olga (2011) a következő folyamatábrát, melyet szemléltetésként választottam.

Ahogy az ábrán is láthatjuk, nyelvtanulásunkat elsőként a szociális kontextus határozza meg. A társadalmi közeg véleménye a nyelvtanulás fontosságáról és mikéntjéről, valamint a családi háttér (iskolázottság, vallási-etnikai hovatartozás, lakhely, nyelvtudás stb.) nagyban befolyásolja a nyelvtanulót. Ezek együttesen hatnak a tanuló attitűdjére és motivációjára. Mivel a motiváció kérdése rendkívül érdekes a tanulási folyamat szempontjából, ezért a következő fejezetben részletesen is foglalkozunk vele. A nyelvtanulási folyamat következő lépcsőfokán több tényezőt is figyelembe kell vennünk, melyek már a tanuló egyéni jellemzői (életkor, személyiség, képességek).

Számos tanulmány született e tényezők nyelvtanulásban játszott szerepéről és a nézetek itt is gyakran teljesen eltérőek. Az egyik legtöbbet vitatott képesség a nyelvérzék. Sokan azt is kétségbe vonják, létezik-e valójában, illetve beszélhetünk-e róla úgy, mint képesség. Ha létezik, akkor lehet-e mérni, és ha valaki kevésbé jó nyelvérzékkal rendelkezik, akkor az fejleszthető-e. A rendelkezésre álló tanulási lehetőségekkel együttesen ezek a hatások és különböző kombinációik lesznek felelősek nyelvtanulásunk kimeneteléért.

1. ábra

Az idegennyelv-tanulás modellje (Spolsky, 1989. 28. o. alapján Hrebik, 2011:69)

V. Miért tanulunk nyelveket?

Láthattuk, hogy a nyelvtanulás és a nyelvtanítás története évezredekre nyúlik vissza, és ez alatt a hosszú idő alatt mindennapjaink részévé vált. Az emberek a nyelvtanulással minden esetben valamilyen célt akartak elérni, amely minden egyénél más és más volt. A nagy birodalmak terjeszkedésekor a hódítók a leigázott népek nyelvét sajátították el, hogy a birodalomba való beolvasztás minél gyorsabb és sikeresebb legyen. A római korban a

nyelvtudás a műveltség fokmérőjeként szerepelt, míg a lovagkorban alapkövetelménynek számított bizonyos nyelvek ismerete, ezért volt szükséges az elsajátításuk. Napjainkban sincs ez másképp, hiszen minden nyelvtanuló valamilyen célt szeretne elérni: a diploma kézhezvételéhez szükséges nyelvvizsga megszerzése, nyelvtudás egy jobb munkahely elnyerése érdekében, adott célnyelvet beszélők elérése vagy az ismeretek bővítése. Vagyis minden emberben működik a motiváció. Mit is értünk pontosan ez alatt?

1. A motiváció

A motiváció az ember szinte összes élethelyzetének egyik fontos tényezője. Általánosságban elmondhatjuk, hogy „[...] a motiváció az a hajtóerő, amely a személyt egy bizonyos cselekvésre ösztönzi, vagy egy cél elérése érdekében erőfeszítésre, kitartásra sarkallja.” (Polonyi – Mérő, 2007) Az elmúlt évtizedekben számtalan tanulmány és elmélet született a nyelvi motivációval kapcsolatban. Az első kiemelkedő jelentőségű eredmények Kanadából valók, ahol Robert Gardner és kollégái foglalkoztak a témával. Arra a megállapításra jutottak, hogy a sikeres nyelvtanulást a nyelvtanuló adott célnyelvi csoport iránt mutatott pozitív attitűdjének és a célnyelvi csoportokkal való kapcsolatba lépés együttese határozza meg. Kutatásaik során számos olyan tényezőt fedeztek fel, amelyek mind hozzájárulnak a nyelvtanulás sikerességéhez. A legfontosabb ezen tényezők közül az integrativitás, amely az adott nyelvhez, a kultúrához és a nyelvet beszélőkhöz való vonzódást jellemzi. A skála negatív végén azok szerepelnek, akik a nyelvet, beszélőit és a kultúrát elutasítják, a pozitív végén lévő diákok pedig a nyelv beszélőihöz már-már hasonlóvá szeretnének válni, teljesen azonosulni tudnak az adott kultúrával. Több kutatás is megerősítette azt a tényt, hogy azok a diákok, akik az adott nyelvhez, beszélőihöz és a kultúrához vonzódnak, motiváltabbak és sikeresebbek a nyelv megtanulásában. (lásd még Dörnyei és Csizér 2002; Gardner 1985, 2001; Gardner, Day és MacIntyre 1992; Gardner és MacIntyre 1991)

A kilencvenes évek elején azonban felfigyeltek arra, hogy Gardner munkája bizonyos problémákra nem ad válaszokat, többek között azokra, amelyek az osztályterekben jelennek meg. Ezért a kutatók olyan irányzatok keresésébe kezdtek, amelyek választ adnak arra a kérdésre, hogy milyen tanulási környezetre van a diákoknak szükségük ahhoz, hogy a motivációs szintjük a lehető legmagasabb legyen.

Ennek következtében csaknem száz cikk jelent meg ebben a témában, az 1990-es években. Ezek a cikkek nem csak az osztálytermi motivációt tárják fel, hanem a motivációs pszichológia területéről számos kognitív elméletet használnak fel magyarázatként. Ezek közül a legjelentősebbek az attribúciós elméletek, amelyek arra keresik a választ, hogy a diákok szerint melyek azok a tényezők, amelyeknek a sikereket és a kudarokat köszönhetik a nyelvtanulás területén. Vagyis a külső és belső motiváció elemeinek megjelenését vizsgálták. Valamint a célkitűzéses elméletek, amelyek azt kutatták, hogyan befolyásolják a hosszú és rövid távú célok a tanulók motivált tanulási viselkedését.

A legújabb elméletek a motiváció információfeldolgozásban játszott szerepét vizsgálják. Ez a megközelítés a motivációt egy dinamikus folyamat részeként kezeli, amely az input (bemenet), a központi feldolgozás és az output (kimenet) során egyaránt megjelenik (Manolopoulou-Sergi 2004). Az inputot megelőzve a motivációnk már kialakít egy személyes beállítódást, az idegen nyelvvel szembeni attitűdünket. A megtanulandó anyaggal való első találkozásunkat a motiváció az észlelési és a figyelmi folyamatokon keresztül befolyásolja. Ezek után fogja a tanuló megválasztani a feldolgozás során használt technikát: aki valóban érdeklődést mutat az adott feladat iránt, az valószínűleg valamilyen mély feldolgozást igénylő stratégiát választ. Az utolsó szakaszban (output) a motiváció a kommunikációs lehetőségek és a nyelvtanulást segítő helyzetek keresésében jelenik meg.

Vizsgáljuk meg a közelebbről az egyes motivációs elemeket!

2. Az integratív és az instrumentális motiváció

A Gardner-féle szociálpszichológiai modell alapvetően erre épül. Az integratív motiváció a célnyelvi közösség iránti pozitív beállítottságot, a közösség tagjaival folytatandó kommunikáció és a hozzájuk való hasonlóság iránti vágyat jelenti. A nyelvtanuló szeretne a célnyelvi közösség tagjává válni. A modell ezzel állítja szembe az instrumentális motivációt, ahol a tanuló az idegen nyelvek gyakorlati hasznára helyezi a hangsúlyt, vagyis számára a nyelv ismerete egy eszköz valamely cél elérése érdekében, például egy jobb állás megszerzése vagy az oktatási követelmények teljesítése.

A modell több vitára is okot adott. Elsősorban arról szólt a kérdés, vajon a motiváció melyik fajtája vezet eredményesebb nyelvtanuláshoz. Végül bebizonyították, hogy az integratív motiváció eredményesebb és tartósabban fennáll, míg az instrumentális motiváció rövid és konkrét célok eléréséhez erősebb lehet, viszont rövidebb életű. Gardner és társainak

kutatásait Clément és Krudeiner vitték tovább és azt a végső megállapítást tették, hogy a motiváció fajtáját és erősségét elsősorban az határozza meg, hogy „ki tanul, mit és milyen közegben”. (Hegybíró, 2004:12)

3. A külső és a belső motiváció

Crookes és Schmidt (1989) szintén egy pszichológiából átvett motivációs elmélettel foglalkoztak, amely az intrinzikus, vagyis belső és az extrinzikus, vagyis külső motiváció megkülönböztetésére épül. Az extrinzikusan motivált tanuló valamilyen külső jutalom (jó osztályzat, dicséret, pénzjutalom) elérése vagy a büntetés (rossz osztályzat, megszégyenítés, szidás) elkerülése érdekében cselekszik. Az intrinzikusan motivált személy belső indíttatásból cselekszik. A nyelvtanuló örömet talál a feladat elvégzésében, a tudás megszerzésében.

A tanulók belső motivációját gyakran gyengítheti, akár alá is áshatja a külső motiváció erősödése. Viszont több tudós is arra hívja fel a figyelmet (Deci és Ryan 1985; Dörnyei 1996), hogy a külső motiváció, ha önálló elhatározásból fakad és internalizálódik, akkor elvezethet a belső motivációig.

4. Egyéb motivációs tényezők

A fent bemutatottakon kívül a motivációnak vannak egyéb olyan összetevői, amelyek meghatározzák a nyelvtanulás sikerességét vagy sikertelenségét. A motiváció kognitív összetevői között három olyan fogalmat találunk, amelyek befolyással bírnak a nyelvtanulás során: az attribúciós elmélet, a tanult tehetetlenség és a belső hatékonyság. Az attribúciós elmélet szerint a múlt sikerei és kudarcai befolyásolják a jövőbeni célokat. Kevés sikerre számíthat az a nyelvtanuló, aki a korábbi sikertelenségeit bizonyos képességek hiányának („Nekem nincs nyelvérzékem.”) vagy a feladat nehézségének tulajdonítja. A tanult tehetetlenség olyan állapot, amikor a tanuló vágyik a sikerre, mégis képtelennek érzi magát arra, hogy kitűzött céljait elérje. A belső hatékonyság tapasztalatokon, másoktól kapott értékelésen, megerősítésen alapul, valamint sikerélményt nyújtó feladatokkal erősíthető. Ha a nyelvtanulóban egyszer már kialakult az érzés, miszerint jó és ügyes, akkor a később felmerülő kudarckok sem fogják elbizonytalanítani.

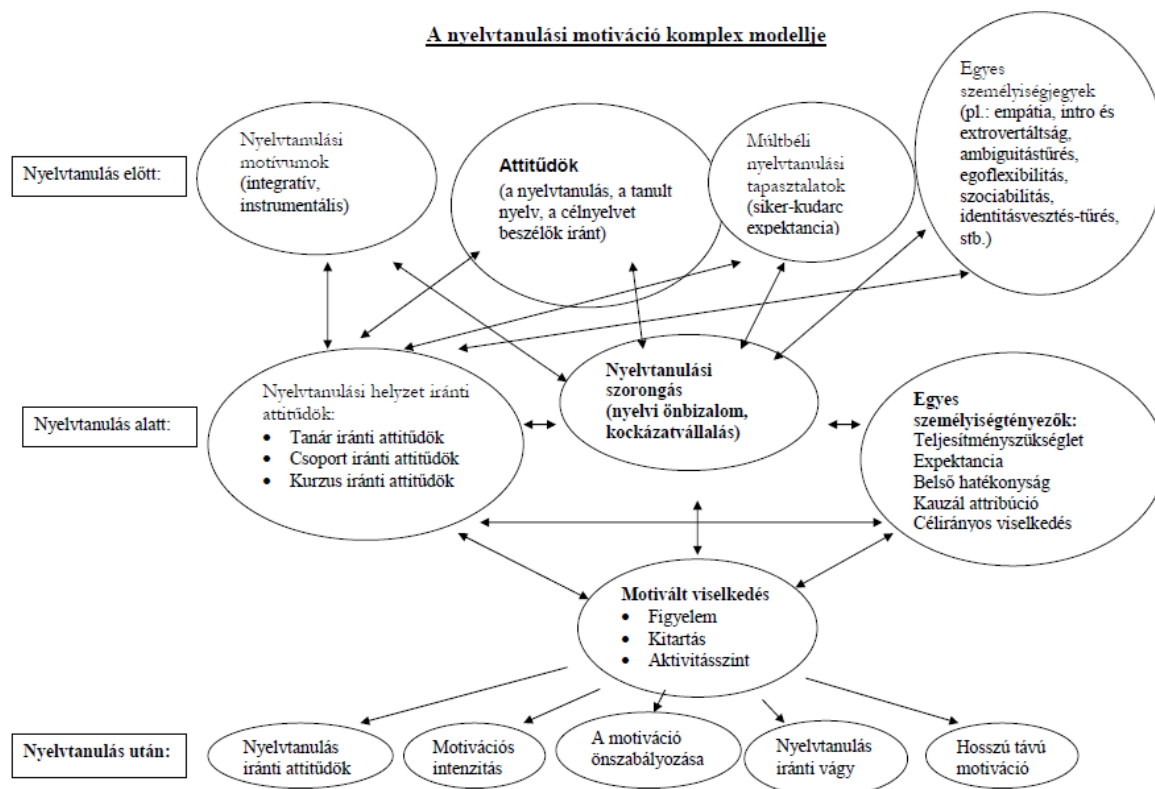
Fontos megemlíteni, hogy az eddigieken kívül a szülők motivációs szerepét is. A szakirodalomban több utalást találunk rá, hogy a szülők célnyelvi beszélőkkel szembeni

attitűdje befolyásolja nem csak a gyerekek attitűdjét, hanem a nyelvtanulás sikerességét is. Fontos szempontot jelent e téma vizsgálatában a szülők iskolázottsága. Hazánkban Csapó (2000) folytatott kutatást ezen a területen és megállapította, hogy a szülői iskolázottság szerepe a középiskola végére a legtöbb tantárgy esetében csökken, de két tantárgy a történelem és az idegen nyelv esetében mindvégig összefüggés mutatható ki.

Mindezek mellett a tudósok a 90-es évektől kezdve egyre nagyobb jelentőséget tulajdonítottak a tanulási szituációban rejlő motivációs erőnek, vagyis hogyan motiválhatják egymást a csoport tagjai, valamint a tanár a nyelvtanulókat. Saját empirikus kutatásaik alapján állította össze Dörnyei és Csizér (1998) azt a tíz pontból álló listát, amelyet ha a nyelvtanár megfogad, akkor teljes mértékben ki tudja használni a tanulási szituációban rejlő motivációs erőt.

A nyelvtanulási motiváció szemléltetésére választottam Dr. Valóczy Marianna modelljét, amelyen a nyelvtanulási motivációt a nyelvtanulás előtti, alatti és utáni szakaszban vizsgálja. A nyelvtanulás előtt meghatározóak a tanuló attitűdje az adott nyelv iránt, a múltbéli nyelvtanulási tapasztalatok, az egyes személyiségjegyek, valamint itt jelennek meg a fentebb részletesen kifejtett integratív és instrumentális motívumok is. A nyelvtanulás alatt megjelennek a nyelvtanulási helyzet iránti attitűdök, nőhet vagy csökkenhet a tanuló szorongása és önbizalma, illetve a felszínre kerülhetnek bizonyos személyiségjegyek.

Egy rendkívül dinamikus modell rajzolódik ki, hiszen az egyes tényezők nem önállóan léteznek, egymással kölcsönhatásban működnek. „A motiváció döntően meghatározza, hogy a nyelvtanulás folyamata mennyire lesz hatékony, tartós, élvezetes, tehát sikeres. Különleges hatással van a nyelvtanulási stratégiák használatára, a nyelvtanulásba fektetett erőfeszítés mértékére, a kitartásra, determinálja a tanult idegen nyelv és kultúra iránti aktív, nyitott, személyes elkötelezettség szintjét.” (Válóczy 2006:5)

2. ábra

A nyelvtanulási motiváció komplex modellje (Válóczi, 2006)

Kétségtelen, hogy a nyelvtanulók motivációs szintje az egyik legfontosabb előrejelzője a nyelvtanulók sikerességének. Mégis figyelembe kell vennünk, hogy a motiváció nem egy független és állandó jelzője egy folyamatnak. A korábban tapasztalt sikerek és kudarcok, a tanuló önbizalma és bizonyos külső tényezők, mint a tanár és a csoport befolyásolják a tanulás folyamatát és ezzel az eredményességét is. A motiváció mérésére számtalan teszt és vizsgálat készült, viszont a fent említettek miatt a mérés nehezzé és problémássá válik. További nehézséget jelent, hogy a motiváció a tanuló egy belső jellemzője, megfigyelése nem lehetséges, csak az elmondások, az egyéni megítélés alapján, önjellemzéses módszerek segítségével kaphatunk róla információt, amelyeket megbízhatósága vitatható.

VI. Hogyan tanulunk nyelveket?

Az előző fejezetekben részletesen megvizsgáltuk milyen célok vezérlik a nyelvtanulókat egy-egy idegen nyelv elsajátítása során. Nem csak a mai kor tanulóinak elvárása egy nyelv hatékony és gyors elsajátítása, hiszen az évszázadok során számtalan módszert hoztak létre ennek érdekében, mint ahogy ezt már a harmadik fejezetben láthattuk. Ezek a módszerek

valójában stratégiák, tehát nézzük meg közelebbről, mit is jelent ez a szó a nyelvtanulás szempontjából.

1. A nyelvtanulási stratégiák

A nyelvtanulási stratégiák számos definíciója található meg a szakirodalomban. Ezek közül szeretnék néhányat bemutatni:

„A stratégiák olyan technikák, illetve eszközök, amelyek segítségével a tanuló tudást sajátít el.” (Rubin 1975)

„Viselkedési módok és gondolatok, amelyeket a nyelvtanuló a tanulásban alkalmaz.” (Weinstein és Mayer 1986)

„A tanulási stratégiák a tanuló által tudatosan kiválasztott tanulási folyamatok. [...] Ugyanakkor törekvések is, melyek a tanuló részéről legalább részben tudatosak.” (Cohen 1990)

„A tanulási stratégiák a tanuló specifikus erőfeszítései a tanulási folyamat könnyebbé, gyorsabbá, élvezetesebbé és a tanuló saját maga által irányítottá tételére.” (Oxford 1990)

Majd később a következőket tette hozzá:

„... olyan specifikus cselekvések, viselkedések, lépések vagy technikák, melyeket a nyelvtanulók (gyakran szándékosan) idegen nyelvi készségek fejlesztésére alkalmaznak. E stratégiák elősegíthetik az új nyelv elsajátítását, a vele kapcsolatos információk tárolását, előhívását vagy használatát. A stratégiák annak az önmagát tudatosan irányítható részvételnek az eszközei, melyek nélkülözhetetlenek a kommunikatív képesség kialakításához.” (Oxford 1992/1993)

Tehát a nyelvtanulási stratégiák olyan eszközök, technikák, taktikák és fogások, amelyek megkönnyítik a tanulást, és amelyeket a nyelvtanuló szándékosan használ vagy bizonyos elemeket félig tudatosan alkalmaz.

Nem csak a nyelvtanulási stratégia definíciójának megfogalmazása és értelmezése okozott vitákat a tudósok között, hanem a stratégiák körének behatárolása is. Mi számít nyelvtanulási stratégiának és mi az, ami nem? A különböző néztek szintetizálására Ellis (1994) a stratégiák következő ismérveit adja meg (Hegybíró, 2004:19):

1. a stratégia szó egyformán utal a célnyelv megtanulásának általános megközelítésére és a tanulási irányába tett konkrét lépésekre
2. a stratégiák feladatok megoldására irányulnak, vagyis a nyelvtanuló azért alkalmazza őket, hogy megbirkózzon egy adott tanulási problémával
3. a tanuló általában tudatában van annak, hogy milyen stratégiákat alkalmaz, és ha odafigyel rájuk, akkor meg tudja határozni és le tudja írni azokat
4. a stratégia vonatkozhat mind nyelvi megnyilvánulásra (például egy szó jelentésének a megkérdezése), mind nem verbális megnyilvánulásra (például egy tárgy nevének a megkérdezése a tárgyra való rámutatással)
5. a verbális stratégiák használata mind az anyanyelven, mind a célnyelven lehetséges
6. egyes stratégiák megfigyelhetők, mások az agyban játszódnak le, és nem láthatóak
7. egyes stratégiák közvetlenül segítik elő a tanulást (például a memorizálás stratégiái a szótanulást), mások közvetve hatnak (például a nyelvtani magyarázat)
8. a stratégiák használata mind személyenként, mind feladatonként rendkívül változó

A szakirodalomban megjelenő stratégia definíciók számos ponton mutatnak egyezést, például szinte valamennyi fogalomban felfedezhetjük a stratégiák eszközként való használatát, amelyek megkönnyítik a tanuló munkáját, viszont a tudósok véleményei több lényeges pontban egymástól igencsak eltérnek. Lássuk, melyek azok a pontok, ahol a vélemények megoszlanak (Tar, 2007:28-29).

- Tudatos és tudatalatti: O'Malley és Charnot (1990) és Cohen (1990) a tanulási stratégiákat tudatosnak és szándékosnak tekinti. Stern (1983), Bialystock (1985) és McDonough (1995) pedig tudatalattinak vagy mindkettőnek véli őket. Schmidt (1994) szerint a nyelvtanulási stratégiák lehetnek a tanuló figyelmének fókuszában, de akár annak perifériáján is. Cohen (1998) kiemeli, hogy a tanuló képes tudatosan megnevezni a stratégiáit ellentétben a folyamatokkal, amiket akkor sem tud megnevezni, ha erre kéri.
- Viselkedésbeli és mentális: Weinstein és Mayer (1986) úgy vélik, hogy a stratégiák egyszerre viselkedésbeliek, vagyis megfigyelhetők és mentálisak, vagyis nem

megfigyelhetők, mivel olyan folyamatok, amelyek az agyban játszódnak le. Chamot és Rubin (1994) szerint pedig természetüket tekintve mentálisak és perszónálisak, de alkalmazásuk megfigyelhető a viselkedésben is.

- Általános és specifikus: Brown (1992) szerint a stratégiák probléma és feladat specifikusak, melyek pillanatról pillanatra, egyénről egyénre változnak. Cohen (1998) úgy véli, hogy a stratégiákat az általánostól a specifikusig terjedő skálán érdemes elhelyezni.

2. A nyelvtanulási stratégiák csoportosítása

A nyelvtanulási stratégiák általában hét nagyobb csoportra oszthatóak: kognitív stratégiák, metakognitív stratégiák, mnemotechnikai vagy memóriával kapcsolatos stratégiák, kompenzációs stratégiák, affektív stratégiák és ön-motiváló stratégiák. A legtöbb e témában kutató ennél kevesebbet nevez meg, illetve néhány esetben eltérnek a „klasszikus” felosztástól és saját stratégiáikat vázolják.

Rebecca L. Oxford a nyelvtanulási stratégiák egyik legismertebb kutatója, így az ő csoportosítását választottam ki az egyes stratégia típusok bemutatására, amely hat fő részre bontja a stratégiákat (Edwards, 2004:66):

- memóriastratégiák: segítségükkel a tanulók vissza tudnak emlékezni a tanult nyelvi elemekre
- kognitív stratégiák: segítenek a diákoknak abban, hogy megértsék, gyakorolják, rendszerezzék és használják az új nyelvi információt
- kompenzációs stratégiák: ezeket a nyelvtanuló azért használja, hogy kompenzálja nyelvtudásának hiányosságait
- metakognitív stratégiák: arra szolgálnak, hogy a nyelvtanuló megszervezze és ellenőrizze saját nyelvtanulását és nyelvhasználatát
- érzelmi stratégiák: a nyelvtanuló idegen nyelv iránti érzéseivel kapcsolatosak, segítségükkel növelhető az önbizalom és a kitartás
- társas stratégiák: a másokkal való kommunikáció felhasználása a nyelvtanulás, illetve a nyelvgyakorlás céljaira

A következőkben megemlítenék még néhány fontos nyelvtanulási stratégiákkal kapcsolatos vizsgálatot és azok eredményeit.

A nyelvtanulási stratégiák első két igen jelentős kutatója Rubin és Stern volt. Rubin (1975) osztálytermi megfigyelések, tanulókkal és kollégákkal folytatott beszélgetések alapján állította össze saját rendszerét. Megállapítása szerint a sikeres nyelvtanulók jellemzően hét különböző tanulási stratégiát alkalmaznak (Sillár, 2004:31-32). A sikeres nyelvtanuló:

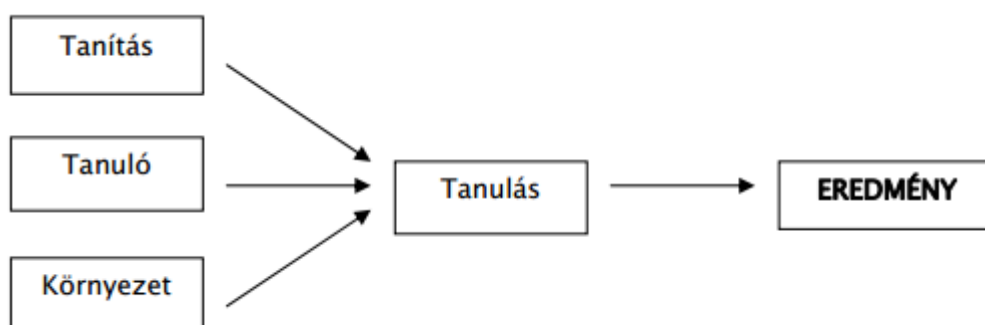
- gyakran és pontosan ráérez a nyelvi probléma megoldására
- szívesen kommunikál másokkal
- általában nem gátlásos
- felfigyel a szabályszerűségekre, elemez és csoportosít.
- megragadja az alkalmat a gyakorlásra.
- képes tanulni a saját hibáiból, valamint folyamatosan figyeli saját és mások szóbeli megnyilvánulásait.
- figyeli a szöveg jelentését és a kontextust, amelyben az adott kommunikáció zajlik.

Stern (1975) pedig azzal a nyelvtanulókat és nyelvtanárokat egyaránt rendkívül foglalkoztató kérdést teszi fel: miért van az, hogy egyes tanulók súlyos problémákkal küzdenek, míg mások kimagasló sikereket érnek el a nyelvtanulásban? Véleménye szerint a különbségek abból erednek, hogy a sikeres nyelvtanuló nem ragad meg egy alacsony nyelvi szinten. Ez alatt azt érti, hogy a sikeres nyelvtanuló egyrészt rugalmasabb és kitartóbb, másrészt pedig képes mind a négy nyelvi készséget (írás, olvasás, beszéd és beszédértés) már a kezdetektől alkalmazza, és nem halogatja a használatukat. Stern elképzelése szerint a nyelvtanulás három fázisból áll. Az első fázisban a nyelvtanuló megismerkedik az anyanyelve és a célnyelv közötti hasonlóságokkal és különbségekkel. A felismerés után meg kell tanulnia elfogadni, hogy a jelentésre és a formára párhuzamosan kell figyelni. A harmadik fázis már a haladó nyelvtanulóra vonatkozik, akinek el kell döntenie, hogy tudatos vagy inkább intuitív módon akarja folytatni a nyelvelsajátítást. Stern tíz nyelvtanulási stratégiát különböztet meg, de ez a Rubin által leírtaktól legfőképpen csak a megfogalmazásban tér el.

A nyelvtanulási stratégiák kutatásában igazi mérföldkönek számított Naiman, Fröhlich, Stern és Todesco (1978): „Jó nyelvtanuló” című kutatása, amely során a szerzők 5 fő stratégiát állapítottak meg interjúk alapján (Sillár, 2004:32-33):

1. aktív hozzáállás a feladatokhoz
2. a nyelvnek, mint rendszernek való értelmezése
3. a nyelvnek kommunikációs célra való felhasználása
4. alkalmazkodás az elvárásokhoz
5. az idegen nyelvi megnyilvánulások folytonos figyelemmel kísérése

A kutatók három független és két függő változó segítségével vázolják fel, miből is áll a nyelvi teljesítmény. Független változóként tekintik a tanítást (tananyag, tanterv, módszerek és források), a tanulót (életkor, intelligencia, nyelvérzék, motiváció, attitűdök, személyiségjegyek és kognitív stílus) és a környezetet (nyelvtanulás kontextusa, nyelvhasználat lehetőségei, szociális környezet). Függő változóként azonosítják a tanulást (tudattalan és tudatos folyamatok), valamint az eredményt (nyelvi képességek – írás, olvasás, beszéd, beszédértés; hibák, köztes nyelv használata, érzelmi reakciók).

3. ábra

A Jó nyelvtanuló modellje (Péter-Szarka, 2007:45)

A téma egyik jelentős kutatásának számít O'Malley, Chamot, Stewner-Manzares, Kupper és Russo (1985) kutatása, amikor a szerzők kezdő és középhaladó nyelvtanulók stratégiáit hasonlították össze. Végül 26 stratégiát különböztettek meg, amelyeket három csoportba soroltak: metakognitív, kognitív és társas érintkezésben használt stratégiák.

A fenti vizsgálatok a sikeres nyelvtanulók jellemző módszereit tárták fel. Azonban tévedés lenne, azt hinnünk, hogy a sikertelen nyelvtanulók jellemzője az, hogy egyáltalán nem használnak stratégiákat. A sikertelen nyelvtanulók is alkalmaznak stratégiákat, de vélhetően rosszul, rossz kombinációban, nem a feladatnak megfelelőt választják ki őket.

A nyelvtanulási stratégiák kutatásában számos módszer használatos: a megfigyelés, az interjú, a kérdőív, a naplórás vagy feladatmegoldás közbeni hangos gondolkodás. Rubin felhívja a figyelmünket arra is, hogy „a tanulási stratégiák vizsgálata bonyolult, mivel szükségképpen érint olyan kognitív folyamatokat, amelyeket sem a tanuló, sem a tanár nem képes megnevezni.” (Sillár, 2004:33)

VII. Kutatási előzmények

A munka világának mára elengedhetetlen részévé vált a nyelvtudás. Különösen igaz ez a turizmus szektorára, ahol a munkavállalók többségének legalább két nyelvet kell ismerni és azokat a gyakorlatban alkalmazni. Azonban egy harmadik, esetleg egy negyedik nyelv ismeretével egyre több lehetőség nyílik meg a munkavállalók számára. A turizmus szakos hallgatók életében meglehetősen fontos szerepet játszik a nyelvtanulás és a nyelvtudás megszerzése, hiszen az alapidiploma készhez vételének egyik feltétele két szaknyelvi nyelvvizsga letétele.

A legtöbb intézmény sajnos nem tudja biztosítani a képzés igényeinek megfelelő óraszámot az idegen nyelvek oktatásához, vagyis kevés tanóra áll a hallgatók rendelkezésére. Ez a helyzet nagyobb önállóságot követel a tanulóktól, tehát kulcsfontosságúvá válik a rendelkezésre álló nyelvórák hatékonyságának növelése: a nyelvtanuló és a nyelvtanár közös és intenzív munkája, valamint a tanulók önálló tanulási hatékonyságának fejlesztése, például megfelelő nyelvtanulási stratégiák kiválasztása és alkalmazása. Éppen ezért is aktuális dolgozatom témája.

A másik ok, amiért ezt a területet választottam, hogy a nyelvtanulás már-már a hobbimnak tekinthető, hosszú ideje életem részét képezi. Az általános iskolában megismerkedtem a német nyelvvel, a középiskolában ezt követte az angol, majd első egyetemi éveim alatt spanyolul tanultam, jelenleg pedig az orosz nyelv elsajátításán tevékenykedem. A jövőben pedig szeretném tovább folytatni a sort.

Így a tanulmányaimnak és az érdeklődésemnek megfelelően kezdtem el kutatási témát keresni, mígnem rátaláltam a nyelvtanulási stratégiák számos lehetőséget kínáló területére.

VIII. Kutatási célok

Vizsgálatom célja az volt, hogy a turizmus szakos hallgatók nyelvtanulási stratégiáit feltérképezsem és a kapott eredményeket összevetsem a szakirodalomban találhatókkal. Tehát arra a kérdésre kerestem a választ, hogy működnek-e az elméletben felvázolt stratégiák a gyakorlatban is. Az összehasonlítás elméleti alapjául a Rubin által megadott hét tanulási stratégiát választottam.

IX. A kérdőív és a célcsoport

A kutatás elvégzéséhez a kérdőíves megkérdezési formát választottam, amelyhez az ötletet Sillár Barbara: Egy sikeres nyelvtanuló esete a stratégiákkal című tanulmánya szolgáltatta. A vizsgálathoz tartozó kérdőív 15 nyelvtanulási stratégiát sorol fel, amelyeket apróbb módosításokkal teljesen átvettem.

Az általam összeállított kérdőív (Lásd: melléklet) hat kérdést tartalmaz:

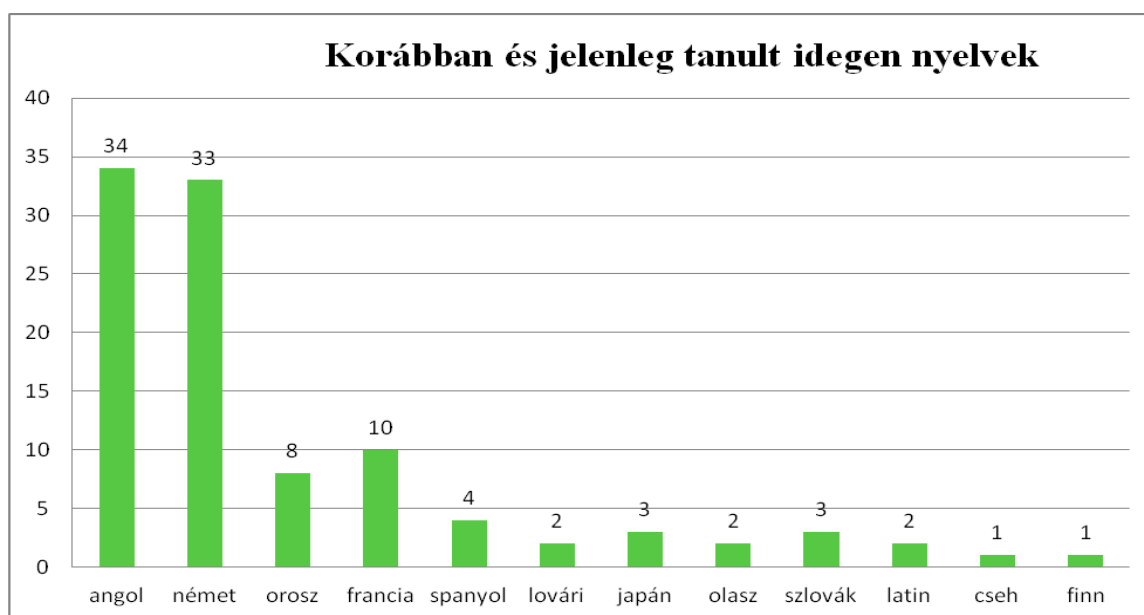
1. Milyen nyelv(ek)et tanultál eddig, vagy tanulsz jelenleg is, mióta?
2. Melyik nyelvet beszéled ezek közül a legjobban?
3. Ha lenne rá időd, volna kedved egy újabb nyelvet tanulni?
4. Vannak olyan elemei a nyelvtanulásnak, amelyeket különösen szeretsz/nem szeretsz?
5. Az alábbiak közül melyik tevékenységeket szoktad végezni nyelvtanulás közben?
6. Milyen érzésekkel gondolsz vissza a nyelvtanulásra?

Annak érdekében, hogy átfogóbb képet kapjunk a hallgatók idegen nyelvekhez való viszonyáról, fontosnak tartottam, hogy a stratégiák mellett más területekről is információkat szerezzünk. Elsőként a tanult nyelvekre kérdeztem rá, illetve az időtartamra, amíg tanulták vagy amióta tanulják őket. Majd arra kértem a hallgatókat, hogy a saját megítélésük alapján nevezzék meg azt a nyelvet, amelyet a legjobban beszélnek. A harmadik kérdés arra irányult, hogy ha lenne rá idejük (és lehetőségük), tanulnának-e újabb nyelvet, és ha a válasz igen, melyik lenne az. Fontos és talán kevésbé meglepő információkat vártam a négyes kérdéstől, amelyben arra kértem a hallgatókat, hogy nevezzék meg a nyelvtanulási folyamat azon elemeit, amelyeket kedvelnek és amelyeket nem. Az ötödik kérdés a nyelvtanulási stratégiákra vonatkozott. A hallgatók feladatata az volt, hogy válasszák ki azokat a tevékenységeket, amelyeket nyelvtanulás közben végeznek, itt több választ is megjelölhettek. A Sillár Barbara által felsorolt 15 stratégiából 14-et vettem át szó szerint. A 2. számú kérdést átalakítottam: „Felveszem magam magnószalagra, és meghallgatom.” helyett a „Felvételt készítek, amikor idegen nyelven beszélek, és azt többször meghallgatom.” mondatot alkalmaztam. Az utolsó kérdésben a nyelvtanulók nyelvtanulással kapcsolatos érzései iránt érdeklődtem. A szakirodalom kiemelten foglalkozik a nyelvi szorongás jelenségével. Érdekesnek találtam ezt a kérdést is megvizsgálni, hogyan viszonyulnak a hallgatók e tevékenységhez, milyen érzéseket kapcsolnak a nyelvtanuláshoz.

Kutatásom során a Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Karának, véletlenszerűen kiválasztott 35 turizmus – vendéglátás szakos másod- és negyedéves hallgatóját kérdeztem meg.

X. Az eredmények

A kérdőíves megkérdezés első négy kérdésének eredményeit saját készítésű grafikonok segítségével szemléltetem. Az első kérdés a korábban és a jelenleg tanult nyelvek megnevezésére vonatkozott (4. ábra).

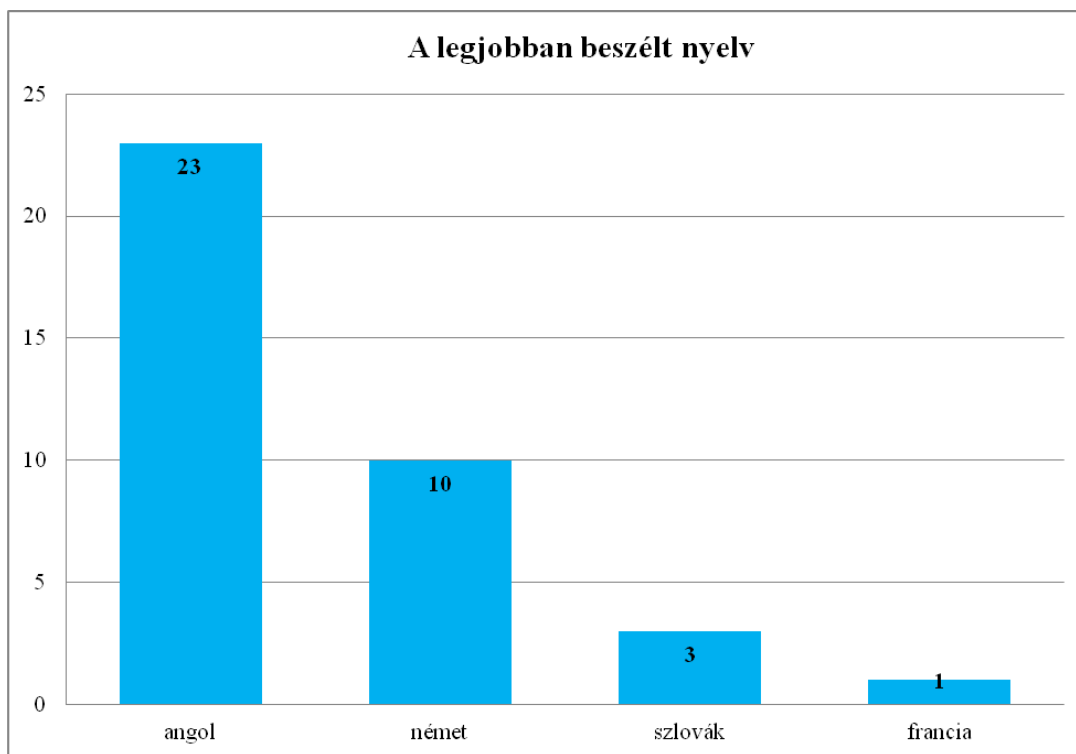

4. ábra

A korábban és a jelenleg tanult idegen nyelvek

Az első kérdésből kiderül, hogy a megkérdezett hallgatók 94% tanult már korábban vagy tanul jelenleg is angolul és németül. Nem meglepő, hiszen ma már szinte valamennyi középfokú oktatási intézményben kötelező két idegen nyelvet tanulni, amely az esetek szintén hasonló százalékában az angol és a német. A francia nyelv harmadik helye azzal is magyarázható, hogy sok intézmény kínálja választható nyelvként. Meglepetésként hathat az orosz nyelv negyedik helyezése. A turizmus szakos hallgatók képzési idejük alatt két idegen nyelvet tanulnak, és 3. illetve 4. nyelvként szívesen választják az orosz nyelvet. A tanult nyelvek skálája meglehetősen széles, izgalmas témát kínál a japán vagy finn nyelvet tanulók nyelvtanulási útjának végigkövetése.

A második kérdésben a hallgatók – saját megítélésük alapján – arról nyilatkoztak, hogy az általuk tanult nyelvek közül melyiket beszélik a legjobban. Az eredményeket az 5. ábra tartalmazza.

5. ábra

A legjobban beszélt nyelv

Az első kérdés eredményéből már következtethetünk arra, melyek lesznek a legjobban beszélt nyelvek. Ebben az esetben is az angol és a német állnak az élen, de a két nyelv ismeretének megítélését illetően az angol nyelv toronymagasan vezet. Ennél a diagramnál fontos információként jelennek meg az első kérdésben nyelvtanulás időtartamára vonatkozó része. A megkérdezett hallgatók átlagosan 8,97 éve tanulnak angolt és 10,77 éve németet. Közülük csak egy hallgató válaszolta azt a második kérdésre, hogy az angolt és a németet is egyaránt jól beszéli. Két nyelv és a tanulásukra fordított idő összehasonlítása számos vizsgálat tárgyát képezte már, jelen munkámban nem kívánok részletesen kitérni rá, de olyan érdekes jelenség tanúi lehetünk itt is, amely mindenképpen említést érdemel.

A harmadik kérdésben az iránt érdeklődtem, ha a hallgatóknak lenne rá idejük, tanulnának-e újabb nyelvet (6. ábra).

6. ábra

Új nyelv tanulása iránti igény

A megkérdezett hallgatók rendkívül lelkesnek mutatkoznak az igenek és a nemek arányát tekintve. A 35-ből mindössze három hallgató nyilatkozott úgy, hogy nem kíván új nyelvvel megismerkedni. A többiek harmadik vagy negyed tanulása után is érdeklődnek és nyitottak az újabb nyelvek megismerésére. Amennyiben a hallgatók pozitív választ adtak, úgy rákérdeztem arra is, hogy melyik lenne az a nyelv, amelyet szívesen tanulnának. A négy legtöbbet előforduló idegen nyelv a következők voltak:

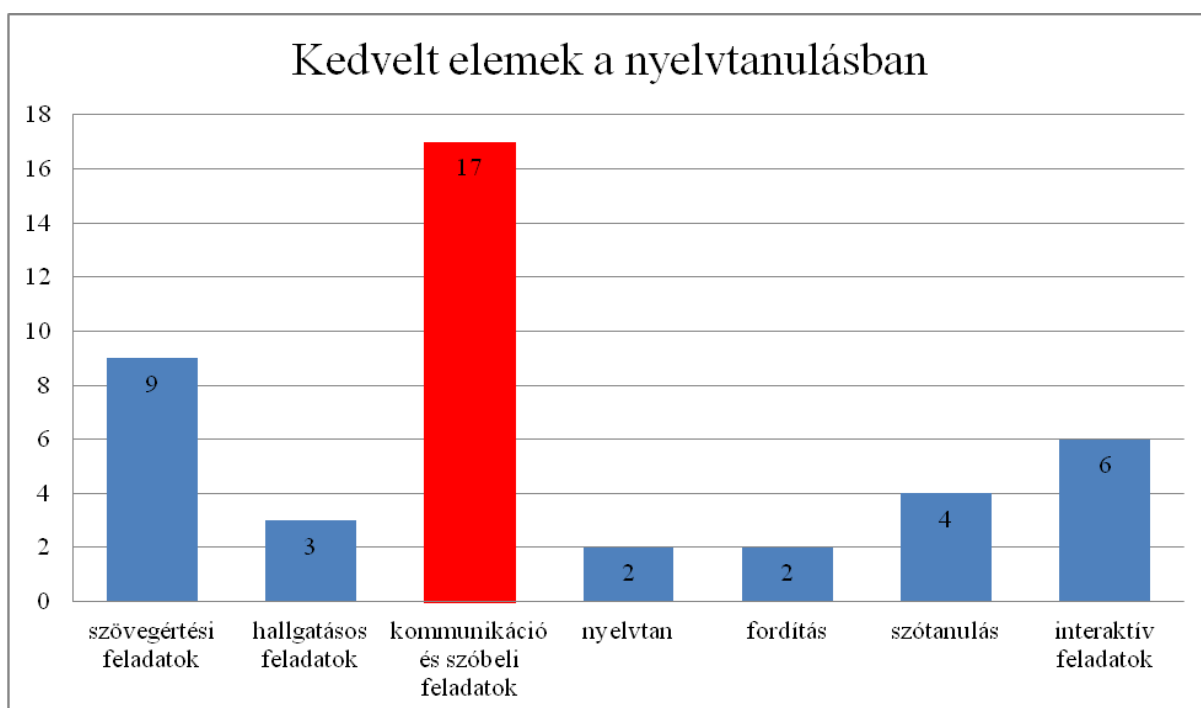
1. olasz
2. spanyol
3. orosz
4. francia

Az első helyen a sokak által könnyedsége és dallamossága miatt kedvelt olasz nyelv található, ezt követi a szintén hasonló tulajdonságokkal rendelkező spanyol nyelv. A német és az angol nyelv után egy teljesen más hangzásvilág fogadja a nyelvtanulókat. Az orosz nyelv harmadik helye nagyfokú hallgatói érdeklődést mutat, illetve a hallgatók által felsorolt nyelvek közül egyedülként van jelen a szláv nyelvcsaládból. Miért is ez a nagy érdeklődés? Egyrészt Oroszország erőteljes jelenléte a világgazdasági folyamatokban arra készíti a vállalatokat, hogy oroszul tudó munkavállalókat alkalmazzanak. Valamint a közép-európai térségbe érkező turisták száma is jelentősen megemelkedett az elmúlt években, különös tekintettel Hévízre és térségére. Másrészt ez a generáció teljes mértékben nyitott az orosz kultúra és az emberek iránt, hiszen bennünk nem él negatív attitűd ezzel kapcsolatban. A

negyedikként szereplő francia nyelv jelenléte sem meglepő, hiszen évszázadok óta jelentős szerepet tölt be a világ politikai és kulturális életében. Mindenesetre rendkívül érdekes, hogy a lista élén szinte csak újlatin nyelvek állnak.

A következő kérdésben arra kértem a hallgatókat, nevezzék meg azokat a nyelvtanulási elemeket, amelyeket kedvelnek, és amelyeket kevésbé vagy egyáltalán nem kedvelnek (8. és 9. ábra). Ennél a pontnál nyitott kérdést alkalmaztam azért, hogy a hallgatók pontosan meg tudják nevezni őket. Később az eredmények kiértékelés során gyűjtőfogalmakat használtam a négy nagy terület (írás, olvasás, beszéd, beszédértés) és a további kategóriák szemléltetéséhez. A gyűjtőfogalmak alá a hallgatók által megadott elemeket rendelttem mindkét ábra esetén:

- szövegértési feladatok: olvasásértést mérő feladatok különböző típusai (pl. feleletválasztós tesztek)
- szövegalkotási feladatok: levélírás, esszé
- hallgatásos feladatok: hallott szöveg értését mérő feladatok különböző típusai
- kommunikáció és szóbeli feladatok: képleírás, szituációs feladatok, kötetlen beszélgetés, érvelés, kötött párbeszéd, csoportos munka
- interaktív feladatok: filmnézéssel egybekötött feladatok, különböző játékok

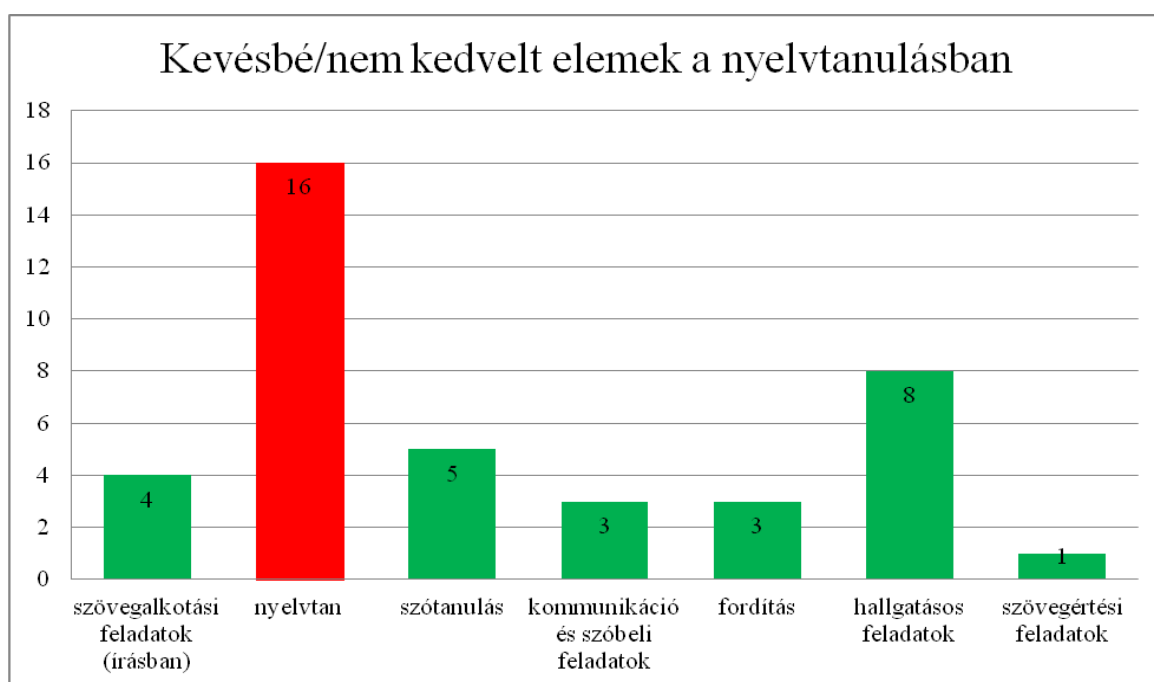

7. ábra

A nyelvtanulási folyamat kedvelt elemei

Mindkét ábrán megfigyelhető, hogy kiemelkedő helyet foglal el egy-egy elem, melyek talán senki számára nem okoznak meglepetést. A nyelvtanulás különösen kedvelt részéhez azok az egyéni vagy csoportos feladatok tartoznak, amelyek kommunikációs, illetve szóban elvégzendő feladatok. A válaszadók fele nevezett meg valamilyen feladattípust erről a területről. Nem meglepő, hiszen az ember nyelvtudása legjobban a különböző hétköznapi szituációk idegen nyelven történő megoldásában mérhető, illetve ezt tartják használható nyelvtudásnak. Ezért is érthető, hogy erre a részre fektetik a nyelvtanulók a legnagyobb hangsúlyt.

Kedvelt feladattípusok még a nyelvtanulás során a szövegértési feladatok, hiszen ezen a területen a nyelvtanuló könnyen szerezhet sikerélményeket. Már a nyelvtanulás kezdetén is találkozhat olyan szövegekkel, amelyek tartalmát anélkül is könnyedén megérti, hogy minden egyes szó jelentését ismerné.

8. ábra

A nyelvtanulási folyamat kevésbé/nem kedvelt elemei

A legkevésbé kedvelt elem a nyelvtanulás során a célnyelv nyelvtanának elsajátítása. Ennek oka abban keresendő, hogy a tanuló anyanyelvében létező bizonyos nyelvtani szerkezeteknek nincs megfelelője a célnyelvben és fordítva; ezért megértésük és gyakorlati alkalmazásuk nagy nehézségeket okozhat a nyelvtanuló számára. Számos esetben a nyelvtan

nyelvórán betöltött központi szerepe teszi nehezzé a tanulását és így válik kevésbé kedvelt részévé a nyelvtanulásnak.

A kevésbé kedvelt elemek körébe tartoznak még a hallgatással kapcsolatos feladatok. A hanganyagokon anyanyelvű beszélőkkel rögzített szövegeket hallhatunk, amelyek a beszélt nyelvet és legtöbbször egy valódi kommunikációs helyzetet mutatnak be. Mi az oka, hogy a hallgatók által annyira kedvelt szóbeli tevékenység „rokona” mégsem örvend túl nagy népszerűségnek? A kérdőíven többen is megemlítették, hogy a hallásértéshez kapcsolódó feladatok szövegei túl gyorsak vagy a beszélő tájszólása a szöveget nehezzé, gyakran érthetatlenné teszi. Rendkívül érdekesnek találom, hogy a már említett, kevés ismert szóból is kontextust teremteni képes nyelvtanuló sok esetben ezt a műveletet már nem tudja elvégezni hallás után. A hallgatási feladatok jobban igénybe veszik a tanuló koncentráló képességét, így a felmerülő ismeretlen szavak ebben az esetben inkább zavaróak és elvonják a figyelmet. A tanuló frusztrálttá válik attól, hogy nem tudta az elvárásainak megfelelően teljesíteni a feladatot, és ez a későbbiekben megnehezíti a feladattípusok megoldását.

Az ötödik kérdés a nyelvtanulási stratégiákra irányult. A Sillár Barbarától átvett 14 stratégiát soroltam fel, illetve megadtam egy „Egyéb” válaszlehetőséget; és arra kértem a hallgatókat, válasszák ki azokat a tevékenységeket, amelyeket nyelvtanulás közben végeznek. A következő hét tevékenységet választotta ki a legtöbb hallgató:

- Összerendezem a tanultakat: szótárázás, nyelvtani részek kijegyzetelése.
- Nagyon figyelek a nyelvórán, és magamban válaszolok akkor is, ha nem engem kérdeztek.
- Kikövetkeztetem az ismeretlen szavak jelentését a szövegkörnyezetből.
- Magamban beszélve használom az újonnan tanultakat.
- Keresem a lehetőséget, hogy használhassam a nyelvet.
- A nyelvórán figyelem a többi tanulót, és magamban kijavítom a hibáikat.
- Átnézem az órán készített jegyzeteimet.

Ha az eredményeket összevetjük az elméletben felvázolt Rubin-féle sikeres nyelvtanuló stratégiáival, melyeket a szakirodalom is elfogadottnak tekint és rendszeresen hivatkozik rá, számos ponton találunk egyezést:

1. A sikeres nyelvtanuló gyakran és pontosan ráérez a nyelvi probléma megoldására.

A megkérdezett hallgatók közül 28-an nevezték meg tevékenységként az ismeretlen szavak jelentésének kikövetkeztetését a szövegkörnyezetből. Ez a módszer egyaránt használatos az

olvasás és a hallott szöveg értelmezése során, hiszen a siker szempontjából nagyon fontos, hogy a nyelvtanuló ne akadjon el az ismeretlen szavaknál, amelyek az adott szövegben felmerülnek.

2. A sikeres nyelvtanuló szívesen kommunikál másokkal.

17 hallgató jelölte meg azt a tevékenységet, amely arra irányul, hogy keresik az adott idegen nyelv használatának lehetőségeit, szívesen lépnek kapcsolatba a célnyelv beszélőivel.

3. A sikeres nyelvtanuló általában nem gátlásos.

Az előző megállapításból adódóan a megkérdezett hallgatók kevésbé gátlásosak amennyiben olyan szituációban találják magukat, ahol idegen nyelven kell kommunikálniuk.

4. A sikeres nyelvtanuló felfigyel a szabályszerűségekre, elemez és csoportosít.

23 hallgató jelölte meg a tanultak összerendezésére vonatkozó tevékenységet. Mint sok más területen, a nyelvtanulás során nagyon fontos a rendszerben való gondolkodás, ez főleg a nyelvtan elsajátításában lehet a tanuló segítségére.

5. A sikeres nyelvtanuló megragadja az alkalmat a gyakorlásra.

Az „Egyéb” válaszlehetősége megadásakor több hallgató megemlítette, hogy szívesen néz filmet vagy sorozatot az adott idegen nyelven, vagy zenehallgatás közben figyel a szövegekre.

6. A sikeres nyelvtanuló képes tanulni a saját hibáiból, valamint folyamatosan figyeli saját és mások szóbeli megnyilvánulásait.

A hallgatók által megjelöltek közül két tevékenység is kapcsolódik ehhez a ponthoz. Saját és mások szóbeli megnyilvánulásainak figyelése során sokat tanulhatunk az adott nyelvről. Sokan hangsúlyozzák a hibák szükségességét a nyelvtanulás során, hiszen általuk javulhat a kiejtés vagy az egyes nyelvtani szerkezetek használata.

Fontos, hogy a nyelvóra során ne csak saját magunkra, hanem társainkra is odafigyeljünk, mivel valós beszédhelyzetek is egy másik személy megnyilvánulásait kell figyelnünk.

7. A sikeres nyelvtanuló figyeli a szöveg jelentését és a kontextust, amelyben az adott kommunikáció zajlik.

A Rubin által megfogalmazott 7. pont magában foglalja az előző stratégiákat. Tehát a nyelvtanuló képes rendszerben gondolkodni, az olvasott és a hallott szöveg szavainak nem egyenként, hanem egészként ad jelentést. Figyeli saját és mások megnyilvánulásait. Könnyen veszi fel a kapcsolatot más emberekkel, nem okoz számára gondot a kommunikáció.

Zárásként arra kértem a hallgatókat, írják le nyelvtanulással kapcsolatos érzéseiket. Válaszaik közül szeretnék most néhányat megosztani:

„Szeretek nyelveket tanulni, ezáltal új kultúrákat megismerni. Mindig örülök, ha egy anyanyelvű emberrel beszélhetek.”

„Jó érzésekkel [gondolok a nyelvtanulásra], az egyik leghasznosabb dolog a mai világban.”

„Örömmel, újdonság érzetet nyújt.”

„Érdekesnek, de egyben nehéznek is tartom.”

„Összességében szeretek nyelveket tanulni, néha még szórakoztató is.”

„Jó érzéssel, nyitott vagyok más kultúrákra és kíváncsi más emberekre.”

„A nyelvtanulást hasznosnak és kifizetődőnek gondolom, még akkor is ha néha nehéz.”

„Szükséges jó.”

„Ha jó a tanárod és motivál, akkor a legtöbbet hozza ki belőled, ha meg csak csalódott arckifejezést látsz, akkor elmegy a kedved a nyelvtanulástól.”

„Szívesen tanulok nyelveket, többek között azért is jelentkeztem erre a szakra.”

„Örömmel, jó látni, hogy honnan hova fejlődtem.”

„Nagyon szeretek nyelveket tanulni. Úgy gondolom, nyelvtanulás nélkül a mai világban nem lehet érvényesülni. Remélem, életem minden szakaszában lesz lehetőségem nyelvet tanulni és azt gyakorolni.”

A válaszokból egyértelműen egy rendkívül pozitív hozzáállást mutatnak az idegen nyelvekhez. Nem csak azért tanulják őket, mert egy tantárgy, amit teljesíteniük kell, hanem mert örömet lelnek a nyelvtanulásban, és úgy gondolják, az idegen nyelvek ismerete a jövőjük kulcsa.

XI. A sikeres nyelvtanuló

A kérdőívek feldolgozása után, a rubini stratégiák alapján a megkérdezett hallgatók sikeres nyelvtanulónak számítanak, hiszen alkalmazzák azokat a tevékenységeket, amelyek segítségével a nyelvtanulási folyamatot megkönnyítik és hatékonyá teszik.

A szakirodalomban felsorakoztatott elméletek alapján, tesztek és vizsgálatok alapján kijelenthetjük, kik azok a diákok, akik sikeres nyelvtanulónak számítanak. De a sikeresség megítélése meglehetősen szubjektív. Kinek mit jelent a siker a nyelvtanulásban? A kérdőívek kitöltése és feldolgozása után kezdtem el megkeresni a választ erre a kérdésre.

Az első idézet Szépe Györgytől származik, akivel Medgyes Péter készített interjút:

Szépe György: „Azt kérde, hány nyelven tudok? Már megbocsáss, ez nagyon buta kérdés. Természetesen annyi nyelven tudok, ahányra éppen szükségem van. És ezzel mindenki így van. Nem azt nevezem ugyanis nyelvtudásnak, amit az iskolában beléd vernek, vagy amit egy akármilyen vizsgán számon kérnek, hanem azt, hogy egy tényleges beszédhelyzetben képes vagy megértetni magad. Vagyis a nyelvtudás mindig kontextus-függő, lényege az adott szituációban való helytállás.” (Modern Nyelvoktatás, 2010. 3-4. szám)

Hevesi Mihály „A nyelvtanulás művészetéről” című könyvében interjút készített olyan híres emberekkel, akiknek mindennapi életük része az idegen nyelven történő kommunikáció:

„Hevesi Mihály: Nagykövet úr, hány nyelven beszél?

Habsburg György: Először visszakérdeznék: mit jelent az, hogy valaki beszél egy nyelven, tud egy nyelven? Milyen szinten kellene valakinek egy nyelvet beszélnie, hogy azt mondhassuk rá, igen, ő jól beszéli ezt a nyelvet? [...] A legfontosabb vizsga számomra az, hogy egy nyelven el tudok-e intézni egy telefonhívást, és ha ebben nincsenek problémáim, és föl tudok hívni valakit, aki a nyelven beszél, és vele jól tudok kommunikálni, akkor mondom azt, hogy beszélek egy nyelven. Ez persze nem állami

nyelvvizsga, ez csak a saját vizsgám: amikor előben beszélek, az mindig nagyon egyszerű, mert hát szemmel, mimikával, kézzel sok mindent el lehet mutogatni, de telefonon kiderül az igazság: képes vagyok beszélni, vagy nem vagyok képes. A kérdésére a válasz: hat nyelven tudok telefonálni.”

A hallgatók véleménye után is érdeklődtem, szerintük ki számít sikeres nyelvtanulónak:

„Számomra azt jelenti, hogy valaki sikeres a nyelvtanulásban, hogy folyamatosan készül, fejleszti magát, mivel a nyelvtanulás egy soha véget nem érő folyamat. Tisztában van a nyelvtani szabályokkal, és fontos, hogy kötetlenül is tud beszélgetni, illetve sok szót, kifejezést ismer a választékosabb beszédhez. Én úgy tapasztaltam, és mások is megerősítettek abban, hogy az ember minél több nyelvet ismer, a következő tanulása annál könnyebb. Ez is jelentheti azt, hogy valaki sikeres a nyelvtanulásban. Sokat számít a tapasztalat, az egyre szélesebb körű ismeret. A jó kiejtés elsajátítása is elengedhetetlen, ebben a legjobb segítséget külföldön, az adott nyelvterületen eltöltött tanulás, nyelvalkalmazás adhat. A mindennapi életünkben is keressük az alkalmat az idegen nyelv használatára.” (Barbara)

„Ahhoz, hogy valaki sikeresen tanuljon nyelvet, kezdőlökésnek nagyon jó, ha van érzékünk az idegen nyelvek elsajátításához, emellett fontosnak tartom a szorgalmat is, hiszen ha a nyelvekhez való érzékünk nem a legjobb, a szorgalom és a kitartó tanulás pótolhatja ezt a hiányosságot. Úgy gondolom, hogy valaki akkor sikeres a nyelvtanulásban, ha megfelelően tudja használni az adott nyelv grammatikáját, megfelelő szókinccsel rendelkezik, amelyet bármilyen hétköznapi szituációban tud alkalmazni, és ha azon az anyanyelven beszélő személlyel meg tudja magát értetni, az alapvető témákról folyékony beszélgetést tud folytatni.” (Eszter)

„Ahogy a mondás is tartja, ahány nyelven beszélsz, annyi ember vagy. A sikeres nyelvtanuló nem fél kommunikálni. A nyelvtudás fontos munkakeresésnél is, mert manapság felelősségteljesebb munkákhoz már mindenhol elvárt a nyelvtudás.” (Ádám)

„Ha valaki sikeres a nyelvtanulásban, az számomra azt jelenti, hogy tudja használni az ismereteit pl. az adott nyelvet használó országokban, nem csak érti, de meri is használni a tudását. Szerintem a sikeres nyelvtanulást nem feltétlenül a nyelvvizsga méri, de azért jó, ha van az is.” (Laura)

„Ha valaki sikeres a nyelvtanulásban kinyílik előtte a világ. Főleg ha több nyelven is beszél. Megismeri az adott kultúrát, az embereket, a szokásaikat, azáltal, hogy beszéli az adott nyelvet. Kicsit hazájává válik az a nyelv, amelyet anyanyelvi szinten sajátított el.”
(Adrienn)

"Véleményem szerint azok, akik sikeresek a nyelvtanulásban, kiemelkedő érzékkel rendelkeznek a nyelvek iránt, ami nagyban megkönnyíti azok elsajátítását. Úgy is mondhatjuk, hogy "ráéreznek" az adott nyelvre, sokszor nem nyelvtani szabályok alapján rakják össze a mondanivalójukat, hanem ösztönösen, "mert így hangzik jól" módszerrel. Ez nem jelenti azt, hogy aki sikeresen tanulja a nyelveket, annak egyáltalán nincs szüksége szorgalomra, mert a sikeresség magába foglalja, hogy az adott nyelv szabályait is elsajátítja, akár sok gyakorlás révén. Akkor vagyunk igazán sikeresek egy nyelv megtanulásában, ha nem jelent gondot a mindennapokban való alkalmazása. Amit megtanulunk, azt utána gyakorlatban is tudjuk alkalmazni." (Angéla)

A megkérdezett hallgatók szerint, az számít sikeresnek a nyelvtanulásban, aki az elméletben elsajátítottakat a gyakorlatban tudja alkalmazni. Helyt áll a különféle kommunikációs szituációkban, legyen az egy adott idegen nyelven történő hétköznapi társalgás vagy a munka világával kapcsolatos teendők. A nyelvtudás fokmérője számukra nem egy darab papír, hanem a bármilyen élethelyzetben használható nyelvismeret.

XII. Összegzés

A nyelvtanulási stratégiák vizsgálata nehéz és összetett feladat, mégis megéri a fáradságot, hiszen ez eredmények nem csak a nyelvtanároknak szolgálnak fontos információkat a tanulási szokásokról, hanem a nyelvtanulóknak is segítséget nyújtanak az esetleges problémák, nehézségek, hibák felderítésében, korrekciójában, vagy a helyes irány megerősítésében.

Kutató munkám során arra kerestem a választ, vajon a szakirodalomban felsorolt nyelvtanulási stratégiák, mint elméleti alapok, működnek-e a gyakorlatban is, használják-e őket a nyelvtanulók. A megkérdezett hallgatók válaszaiból kiderült, hogy igen, sőt valamennyien sikeres nyelvtanulóknak számítanak (Rubin szerint), hiszen alkalmazzák a sikerességhez és eredményességhez vezető út eszközeit.

Mégis felvetődik a kérdés: ha a hallgatók válaszai a valóságnak megfelelnek, és sikeres nyelvtanulónak számítanak, miért van az, hogy a legtöbb egyetemista (köztük sokan turizmus-vendéglátás szakos hallgatók) a szükséges nyelvvizsga hiánya miatt nem tudja átvenni diplomáját? Mennyire tükrözik a hallgatók válaszai a valóságot és mennyire a nyelvtanulás általuk elképzelt ideális formáját? Ezek a kérdések kiinduló pontjai lehetnek egy újabb kutatásnak, ami ennek a jelenségnek az okaira próbál fényt deríteni.

Jelen kutatásom remélhetőleg egy hosszabb munkafolyamat első lépése. Az általam választott témakör számtalan kutatási lehetőséget rejt magában. A nyelvtanulási folyamat számos olyan területtel rendelkezik, amelynek megismerése segítségül szolgálhat a nyelvtanulók munkájában.

Felhasznált irodalom

Bárdos Jenő: Az élő nyelvtanítás-történet. Nemzeti tankönyvkiadó. Budapest. 2005.

Csizér Kata – Dörnyei Zoltán – Németh Dóra: A nyelvi attitűdök és az idegen nyelvi motiváció változásai 1993 és 2004 között Magyarországon. In: Magyar Pedagógia. 104. évfolyam 4. szám. 393-408. (2004)

Csizér Kata: A nyelvtanulási motiváció vizsgálata. In: Új Pedagógiai Szemle. 2007. június

Dr. Válczi Marianna: Hatékonyságnövelés a nyelvórán: a nyelvtanulási motiváció holisztikusabb és egyben pragmatikusabb szemlélete. In: Nyelvvilág 2006/4.

Hevesi Mihály: A nyelvtanítás művészetéről. Szépnep Könyvek. Szeged. 2004.

Kontráné Hegybíró Edit – Kormos Judit: A nyelvtanuló. Sikerek, módszerek, stratégiák. Okker kiadó. 2004.

Lomb Kató: Így tanulok nyelveket. Egy tizenhat nyelvű tolmács feljegyzései. Gondolat. Budapest. 1970.

Modern Nyelvoktatás. 2010/3-4. szám.

Nikolov Marianne: Az idegen nyelv tanulása és a nyelvtudás. Magyar Tudomány.

<http://www.matud.iif.hu/2011/09/04.htm> [letöltve 2012. 09. 10.]

Péter – Szarka Szilvia: Az idegennyelv-tanulási motiváció jellemzői és változásai a felső tagozatos életkorban. (PhD értekezés) Debreceni Egyetem. 2007.

Polonyi Tünde Éva – Mérő Diána: A sikeres nyelvtanulás tényezői. In: Alkalmazott pszichológia. IX. évfolyam 2. szám. 88-117. (2007)

Sominé Hrebik Olga: Az anyanyelv-elsajátítás és az idegennyelv-tanulás összefüggéseinek megközelítései – egy közös értelmezési keret lehetősége. In: Magyar Pedagógia. 111. évf. 1. szám 53–77. (2011)

Tánczos Judit – Máth János: Attitűdbeli és motivációs sajátosságok az idegen nyelv tanulásában. Iskolakultúra. 2005/12.

Tar Ildikó: Az idegennyelv-tanulási stratégiák választásának összefüggései a nyelvtanulási tapasztalattal és a szorongással. (doktori értekezés) Debreceni Egyetem. 2007.

XIII. Melléklet: A kérdőív

Kedves Hallgatótársam!

Az alábbi rövid kérdőív kitöltésére kérlek, mellyel nagy segítséget nyújtasz TDK dolgozatom, illetve majdani szakdolgozatom elkészítéséhez. Megértésedet és együttműködésedet előre is köszönöm.

Lassán Petra TURAN II. évfolyam

1. Milyen nyelv(ek)et tanultál eddig, vagy tanulsz jelenleg is?

nyelv:

tanulásának kezdete:

2. Melyik nyelvet beszéled ezek közül a legjobban?

3. Ha lenne rá időd, volna kedved egy újabb nyelvet tanulni?

Ha igen, melyik lenne az:

Nem akarok új nyelvet tanulni.

4. Vannak olyan elemei a nyelvtanulásnak, amelyeket

a.) különösen szeretsz:

b.) nem szeretsz?

5. Az alábbiak közül, melyik tevékenységeket szoktad végezni nyelvtanulás közben? (Több választ is megjelölhetsz.)

- a) Összerendezem a tanultakat: szótárazás, nyelvtani részek kijegyzetelése.
- b) Felvételt készítek, amikor idegen nyelven beszélek, és azt többször meghallgatom.
- c) Nagyon figyelek a nyelvórán, és magamban válaszolok akkor is, ha nem engem kérdeztek.
- d) Kikövetkeztetem az ismeretlen szavak jelentését a szövegkörnyezetből.
- e) Sokszor leírom a tanult anyagot.
- f) Magamban beszélve használom az újonnan tanultakat.
- g) Egy barátommal vagy egy anyanyelvű beszélővel gyakorolom az újonnan tanultakat.
- h) Egy barátomat megkérem, hogy kérdezze ki az új anyagot.
- i) Keresem a lehetőséget, hogy használhassam a nyelvet.
- j) A nyelvórán figyelem a többi tanulót, és magamban kijavítom a hibáikat.
- k) Saját magam készítek magamnak példamondatokat.
- l) Mindent lefordítok magyarra.
- m) A tankönyvben, a függelékben vagy más segédkönyvben megnézem a magyarázatokat.
- n) Átnézem az órán készített jegyzeteimet.
- o) Egyéb:

6. Milyen érzésekkel gondolsz a nyelvtanulásra?

Köszönöm a segítséget!